

Siseministeerium

Lp. Lauri Läänemets

Siseminister

Edastatud e-postiga: lauri.laanemets@siseministeerium.ee

Meie 06.12.23.

Teie 24.11.2023 nr 1-6/2873-1

Edastatud e-postiga: Helen Ojamaa-Muru

helen.ojamaa-muru@siseministeerium.ee

Siseministri määruse "Põlevmaterjalide ja ohtlike ainete ladustamise tuleohutusnõuded" eelnõu koostööstamine

Eesti Keemiatööstuse Liit tänab võimaluse eest avaldada arvamust siseministri määruse "Põlevmaterjalide ja ohtlike ainete ladustamise tuleohutusnõuded" eelnõu kohta.

Mõistame soovi parandada ohtlike kemikaalide ladustamisega seotud tuleohutusnõudeid, kuid oleme tõsiselt mures, et kavandatavad sätted on liigselt piiravad, ei arvesta käitlejate mitmekesisusega ning muudatuste mõjuhinnanguid ei ole tehtud.

Esiteks peame vajalikuks märkida, et sellise definitsiooni kasutamine, kus „aine“ tähendab nii ainet kui ka segu (olukorras, kus meil on tegelikult sobiv ühisnimetaja ehk „kemikaal“ olemas), ei ole hea praktika. Mõistame, et selline lähenemine tuleneb ADR-i sõnastusest, kuid pole veendunud, et tegemist on parima lahendusega.

Eelnevast sõltumata palume kindlasti muuta seletuskirjas (lk 3) toodud alljärgneva lõigu sõnastust:

„REACH-i määrus hõlmab sisuliselt kõiki keemilisi aineid: mitte ainult tööstuses, vaid ka igapäevaelus kasutatavaid aineid, näiteks puhastustooted, värvid, rõivad, mööbel ja elektriseadmed. REACH-i määrusega on reguleeritud kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist. Kokkuvõttes võib ohtlik aine olla mistahes ohtlik kemikaal, mis on nimetatud REACH-i määruses koos tema omadustega, kuid eelnõus kasutatakse terminit ohtlik aine.“

Kõnealune lõik seletuskirjas on eksitav – siit jääb mulje, et REACH määruse kontekstis on puhastustooted, värvid, rõivad jne ained – **aga** seda need kindlasti REACH-määruse kontekstis **ei ole**. REACH määrus hõlmab mitteohtlikke ja ohtlikke aineid ning nende ainete kasutamist segudes ja toodetes. REACH määrus käsitleb siiski ainete, mitte kemikaalide, registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist. Ohtlikud kemikaalid ei ole REACH määruses nimetatud (kui, siis ainult ained) – ohtlikuks klassifitseeritakse aineid ja segusid (ehk kemikaale) siiski CLP määruse alusel.

Mõistete ebaselguse tõttu on ka raske mõista, millele täpselt eelnõu 3. peatüki sätted kohalduvad. Nimelt defineeritakse eelnõu § 2 (3), et „Ohtlik aine käesoleva määruse tähenduses on ohtlik kemikaal kemikaaliseaduse tähenduses“. Selline definitsioon on palju

laiem, kui "ohtlike ainete ühtesobivustabelis" toodud ohuklassid ning hõlmab **kõiki** CLP-määruse alusel ohtlikuks klassifitseeritud aineid ja segusid k.a näiteks keskkonnaohtlikud ained ja segud, nahka ärritavad ained ja segud, sensibiliseerivad kemikaalid jne (st ohuklassid, millel pole seost tuleohuga). Samas jäävad selle definitsiooni piiridest välja kõik tooted (nn artiklid), mis on ADR-i sätetega hõlmatud (nt akud).

Kui osad 3. peatüki sätted on konkreetselt seotud ühtesobivustabeli ohuklassidega või viidatakse konkreetselt mõnele ohuklassile, siis mitmed sätted on kirjutatud kujul, et need kohalduvad kõigile nn ohtlikele ainetele (ehk kõigile CLP alusel ohtlikuks klassifitseeritud ainetele ja segudele). Nt vastavalt § 9 (12) peab ohtliku aine ladustamise koht olema põlevmaterjalist vähemalt kuue meetri kaugusel, mis tähendab, et ka nt silmi ärritavat segu peab hoidma igasugusest põlevmaterjalist vähemalt 6 m eemal.

Palume määruuses selgelt väljendada, millistele ainetele ja segudele (ohuklass ja H-laused) ning millistele toodetele konkreetsed sätted kohalduvad.

Edasises tagasisides keskendume eelkõige eelnõu 3. peatükile: „Ohtliku aine ladustamise tuleohutusnõuded“

Üleüldine probleem: piirkoguste ja kitsenduste puudumine

Eelnõus puuduvad igasugused piirkogused ja kitsendused, mis tähendab, et nõuded laienevad sisuliselt mistahes kogusele ja kõigile – eraisikule, laole, tootmisettevõttele, jaekaubandusele, teenindusasutusele, laborile jne. Isegi ohtlike kaupade klassifitseerimise ja veo puhul on ette nähtud teatud erandid n.ö väike- või tarbijapakenditele – sõltuvalt ohuklassist sageli 1L või 5L. Lisaks on ohtlike kaupade veo osas vabastatud eraisikud ja nendele mõeldud kaubad jaemüügipakendites. Eelnõu sõnastusest aga johtub, et nii 50 ml tuleohtlikku desinfitseerimisvahendit kui ka 200 l vaati käsitletakse võrdselt. **Palume läbi mõelda ja kehtestada ladustamisnõuete osas mõistlikud piirkogused ja kitsendused, et vältida liigset bürokraatiat ning eraisikutele ja jaekaubandusele ebarealistlikult keeruliste piirangute seadmist.** Meie hinnangul tuleks eraldi käsitleda töötlevat tööstust, hulgikaubandust, jaekaubandust, professionaalset kasutajat ja tavatarbijat.

§ 9 (1) Lisa 3 tabel „Ohtlike ainete ühtesobivus“ puudutab väga paljusid ettevõtteid, kõiki, kes kemikaale ladustavad (tööstusettevõtted, laod, jaekaubandus ja isegi teenindusasutused). Samuti kohalduvad tuleohutuse seaduse ja kõnealuse määruse eelnõu nõuded eraisikutele. Meile on selgusetu, miks on ühtesobivustabeli alusena kasutatud just ohtlike kaupade veo eeskirjade liigitussüsteemi, kuivõrd tavaline ladustamine ei ole võrdeline transpordiga. Seletuskiri ütleb, et see süsteem on ülemaailmselt tunnustatud ja seda on suhteliselt lihtne kasutada. Tegemist ei ole siiski sisulise selgitusega, kuivõrd GHS ja selle alusel kehtestatud CLP on täpselt samavõrra ülemaailmselt tunnustatud ja lihtne kasutada. Transpordi klassifikatsiooni vaadatakse eelkõige ohtlike kaupade veo puhul. Ettevõttes kemikaalide käitlemisel (sh ladustamisel) hinnatakse nende ohtlikkust pigem CLP määruse kriteeriumite alusel (mürgistusel on siiski CLP piktogramm, mitte transpordi piktogramm). Kui eelnõu eesmärk on tõepoolest reguleerida ka näiteks eraisikute käitumist (mida me kindlasti ei toeta), siis neil puudub ligipääs nii ohutuskaardile kui ka transpordimürgistusele ning ainuke infoallikas on pakendil olev CLP mürgistus. Leiame, et selguse huvides peaks ühtesobivustabel olema viidud vastavausse CLP ohuklasside ja H-lausetega.

Olulised muudatused

Hetkel kehtiva regulatsiooni ühtesobivustabel on **väga olulisel** määral erinev eelnõuga kehtestatavast uuest ühtesobivustabelist. Näiteks: senine regulatsioon ei nõudnud põlevvedelike eraldamist mürgistest või sööbivatest kemikaalidest, aga eelnõu näeb ette nende ohuklasside eraldi hoidmise ehk minimaalselt 3 meetrise kauguse tagamise (sõltumata isikust, kohast ja kogusest). Lisaks, kui seni oli mürgiste ainete puhul eraldamine nõutud ainult kolme ohtlikkuse klassi osas, siis eelnõus on olukord vastupidine ja eraldamine ei pruugi olla vajalik ainult kolme klassi puhul (kõigi teiste osas on vaja eraldada). **Muudatusi on veel väga paljude ohuklasside puhul, mida varem võis koos hoida, aga uue eelnõu kohaselt tuleb eraldada.** Lisaks on tekitatud juurde ka üks ohuklass, kus mittetuleohtlikud gaasid on jagatud kahte klassi – mürgised ja mittemürgised gaasid.

§ 9 (2) Senises regulatsioonis ei ole täpselt defineeritud, mida tähendab mõiste “eraldamine”. Eelnõuga nähakse aga ette, et “ohtlike ainete (st ainete ja segude) ühtesobivustabeli” alusel **eraldamisele kuuluvad kemikaalid tuleb tingimata ladustada eraldi ruumides ning eraldi hoidmisele kuuluvad kemikaalid tuleb hoida üksteisest vähemalt 3 meetri kaugusel.** Senises regulatsioonis käsitletakse eraldamist selles tähenduses, et ained peavad tingimata paiknema eraldi ruumides, vaid ühel juhul: tuleohtliku gaasi ja hapniku ladustamisel. Eelnõu ühtesobivustabel näeb aga eraldi ruumidesse paigutamist ette väga paljudel juhtudel. **Isoleerimise mõistet (eraldi hoone või tulekindel kapp õues) pole senises regulatsioonis üldse kasutatud**, kuid eelnõu kohaselt hakatakse seda nõudma orgaaniliste peroksiidide ladustamisel.

Eelnevalt kirjeldatud suuri muudatusi silmas pidades tunneme muret, et ei ole koostatud mõju hinnangut või analüüsi ettevõtetele (mitte ainult keemiatööstusele, vaid kõigile, kes ohtlikke kemikaale kasutavad) kaasnevatest haldus- ja finantskuludest. Meie hinnangul on tegemist siiski väga olulise kuluga, kui ettevõtted peavad hakkama uute nõuete valguses kogu oma kemikaalide ladustamise süsteemi läbi vaatama ja muutma. Võttes siinkohal arvesse, et piirkoguseid ega nõuete adressaadi kitsendusi ei ole, siis näeme, et probleem tekib näiteks tuleohtlike vedelike eraldi hoidmisel mürgistest ja söövitavatest kemikaalidest (mida praegune regulatsioon ei nõua). Sellise nõude rakendamine võib tähendada olulisi muudatusi tööstusettevõtete, jae- ja hulgimüügi ettevõtete jaoks ning vajab kahtlemata mõjuhinnangut ning seotud sektorite nt Tööstus-Kaubanduskoda, Kaupmeeste Liit jne kaasamist, kuivõrd ohtlikke kemikaale ei käitle ainult keemiatööstusettevõtted, vaid väga paljud sektorid.

§ 9 (4) Määruse eelnõu puudutab ohtliku aine ladustamist, aga lõikes 4 kirjeldatakse ohtlike ainete käitlemist. Kuigi KemS alusel on käitlemine muu hulgas ka ‘hoidmine’, siis selle määrus mõistes on arusaamatu, miks on ladustamise peatüki alla pandud nõuded käitlemise kohta. Kuivõrd kemikaalide käitlemine (sh ka ladustamine) kuulub tegelikult KemS reguleerimisalasse, siis on õigusselguse osas problemaatiline selle valdkonna paralleelne reguleerimine teise seaduse raames. Isegi, kui seda peetakse siiski põhjendatuks, oleks meie hinnangul hädavajalik, et selle paralleelse õigusakti väljatöötamisse kaasatakse ka ministerium, kes kemikaalikäitlemise eest vastutab Sotsiaalministerium.

§ 9 (5;6;7;8) Eelnõuga nähakse ette mitmed tingimused, mis on kehtestatud ohtliku kemikaali hoiukohale. Võttes ka siinkohal arvesse, et piirkoguseid ega nõuete adressaadi kitsendusi ei ole, siis jääb arusaamatuks, kas ja kuidas peaks näiteks erasik saama edaspidi ohtlikku kemikaali (nt tuleohtlikku desinfitseerimisvahendit või kodulõhnastajat või sööbivat

torupuhastusvahendit) eluruumides hoida, sest tema kodu põrandad, seinad ja laed ei vasta eelnõus sätestatud tingimustele?

§ 9 (13) Määruse eelnõuga nähakse ette keeld ladustada ohtlikku kemikaali elu- ja töökohaga hoone välisseinale lähemal kui 6 m. Juhime igaks juhuks tähelepanu, et näeme vastupidist praktikat nt talvisel ajal tanklates, kus uste kõrvale kerkivad tuleohtlike klaasipesuvedelike virnad. Kui säte on suunatud ka selle probleemi lahendamisele, siis loodame, et asjassepuutuv kaubandus ja tanklad on arutellusse kaasatud.

Üleminekuperioodi puudumine

Kuivõrd eelnõuga nähakse ette suuri ja olulisi muudatusi ohtlike kemikaalide ladustamisel, siis kindlasti ei toimu selline kemikaalide eraldamine ja ladustamise ümberkorraldamine ettevõtetes üleöö ning uute nõuete kohaldamiseks on vaja anda mõistlik üleminekuperiood. Kahjuks määruse eelnõus ei ole üleminekusätteid ette nähtud, aga palume need lisada kindlasti kolmanda peatüki kohta.

Seletuskirja peatükk nr 4: Määruse mõjud

EKTL ei nõustu seletuskirja peatüki „Määruse mõjud“ pealiskaudsete järeldustega. Kuivõrd ladustamise/hoiustamise mõiste on ulatuslik ja ohtlike ainete osas ei ole ette nähtud mitte mingisuguseid piir- või künniskoguseid ning võttes arvesse, et ohtlike aineid hoiustavad oma igapäevases töös ja elus peaaegu kõik ettevõtted ja ka eraisikud, siis määruse eelnõu mõju on väga lai. Samuti tehakse määruse eelnõu ohtlike ainete ladustamist käsitlevas peatükis olulisi muudatusi võrreldes kehtiva regulatsiooniga. Näiteks pole seni täpsustatud, mida tähendab eraldamine, kuid eelnõuga nähakse ette konkreetsed nõuded nii eraldi hoidmisele, eraldamisele kui ka isoleerimisele. Samas puudub ülevaade või analüüs, kuivõrd ettevõtete tänane praktika vastab uutele kehtestatavatetele nõuetele ja seega on keeruline mõista, kas ja milliseid kulusid need ettevõtetele kaasa toovad.

Palume enne määruse edasist menetlemist kaasata kõik huvigrupid ja anda võimalus oma seiskohtade selgitamiseks ja põhjendamiseks.

Samuti palume oluliselt täiendada mõjude peatükki eeltoodud aspektide osas.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Hallar Meybaum
tegevdirektor

Kärt Kasak
Kemikaali- ja arendusnõunik
kart@keemia.ee